

DOI: 10.18523/2617-2607.2025.16.137-144

УДК 343.1

Юрій Мирошниченко

Доктор юридичних наук,

суддя Мукачівського міськрайсуду Закарпатської області, Мукачево, Україна

<http://orcid.org/0000-0002-9114-1495>

zaruba264@gmail.com

ОЦІНЮВАННЯ СУДОМ РЕЗУЛЬТАТІВ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті досліджено процесуальні та доказові аспекти огляду як важливої слідчої (розшукової) дії. Наголошено на його значенні для збирання доказів у кримінальному провадженні та встановлення істини у справі. Розглянуто підстави та порядок проведення огляду, коло осіб, які можуть брати в ньому участь, а також механізми залучення фахівців, зокрема у сфері інформаційних технологій. Проаналізовано судову практику, яка формує стандарти допустимості доказів та правозастосовної інтерпретації норм кримінального процесуального закону. Особливу увагу приділено процедурі проникнення до житла чи іншого володіння особи, зокрема з її добровільної згоди чи на підставі ухвали слідчого судді, а також дотриманню прав учасників огляду. Окремо розглянуто особливості огляду трупа, цифрових носіїв, складних технологічних об'єктів. Проаналізовано поширені помилки, яких припускаються слідчі в документуванні результатів огляду, та їхній вплив на оцінювання доказів судами. Обґрунтовано роль судової практики у формуванні правозастосовних стандартів. Зроблено висновок про необхідність забезпечення балансу між дотриманням процесуальних формальностей та гарантуванням прав людини.

Ключові слова: слідчий огляд, допустимість доказів, кримінальний процес, судова практика.

Постановка проблеми

Огляд — одна з найважливіших слідчих дій, від якості та ретельності якої нерідко залежить успіх усього кримінального провадження. Проте навіть досвідчені слідчі в процесі проведення огляду припускаються помилок. Недотримання чинних законів, правил і норм може призвести до ситуації, коли докази не можуть бути використані в суді. Тому важливо, щоб фахівці, які працюють на місці події, були обізнані з цими правилами та забезпечували належне їх виконання¹. Водночас учасники судового провадження також не завжди дають правильну оцінку допустимості доказів, отриманих у результаті проведеного слідчим огляду. Ключову роль у запобіганні процесуальним помилкам під час проведення огляду та оцінювання його результатів відіграє судова практика як інструмент формування правозастосовної культури, тлумачення норм кримінального процесуального права та формування стандартів допустимості доказів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам слідчого огляду присвячено значну кількість наукових праць. Зокрема, ці питання досліджували В. Алексійчук, В. Бахін, М. Бокаріус, А. Волобуєв, В. Галаган, О. Головка, В. Гончаренко, В. Журавель, А. Іщенко, О. Капліна, О. Колесніченко, В. Колмаков, В. Коновалова,

¹ United Nations Office on Drugs and Crime, *Crime Scene and Physical Evidence Awareness for Non-Forensic Personnel* (United Nations, 2009), 5.

Я. Конюшенко, В. Копча, Є. Лук'янчиков, В. Нор, М. Погорецький, Н. Прокопенко, М. Салтєвський, В. Тищенко, Л. Удалова, В. Шепітько та інші представники наук кримінального процесуального права і криміналістики. У результаті проведених досліджень науковці поступово виокремили огляд як автономну слідчу дію з чітко визначеними процедурами та етапами. Значну увагу приділено забезпеченню правових гарантій учасників слідчого огляду, а також запобіганню помилкам з боку суб'єктів, що його проводять. Нині відбувається активне інтегрування в національну судову практику міжнародних стандартів (зокрема практики Європейського суду з прав людини), що сприяє підвищенню доказової якості результатів огляду. Попри це, практика судового розгляду кримінальних справ і відповідні судові рішення, які проаналізовано в межах цього дослідження, свідчать про те, що проблематика слідчого огляду залишається актуальною.

Мета статті полягає в представленні підходів суду до оцінювання результатів проведення слідчого огляду, що має суттєве прикладне значення для оптимізації процесуальної діяльності суб'єктів доказування та може бути використане як емпіричне підґрунтя подальших досліджень за означеною тематикою.

Виклад основного матеріалу

У юридичній літературі під оглядом розуміють слідчу (розшукову) дію, яка полягає в безпосередньому сприйнятті (дослідженні, вивченні, спостереженні) слідчим, прокурором за участю інших учасників кримінального провадження місця події, місцевості, приміщень, трупа, предметів, документів та інших матеріальних об'єктів з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин кримінального правопорушення². Отримана в результаті огляду інформація дає змогу встановити обставини, що мають значення для кримінального провадження, сформулювати уявлення про місце події, висунути та перевірити слідчі версії.

Підставою для проведення огляду місця події слугує інформація про вчинення кримінального правопорушення, зафіксована в певній процесуальній формі. Якщо такої інформації немає, проведення огляду місця події не допускається й спричиняє знецінення доказів, отриманих у результаті проведення цієї слідчої дії³. Тобто в невідкладних випадках, до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), огляд місця події може бути проведено (відомості про вчинення кримінального правопорушення вносяться невідкладно після завершення огляду), але обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, і в цьому разі мають бути до початку огляду.

Крім слідчого (прокурора), для сприяння у виявленні, фіксації та вилученні слідів, що вимагають спеціальних знань, в огляді можуть брати участь відповідні спеціалісти (наприклад, криміналіст, судовий медик, бухгалтер, ІТ-фахівець). За дорученням слідчого залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани та схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати й вилучати речі та документи, які мають значення для кримінального провадження.

Для участі в огляді також може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. У деяких випадках їхня присутність потрібна для надання пояснень та участі в огляді. Особи, у присутності яких здійснюється огляд, під час проведення цієї слідчої дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду (частини 3, 4, 7 ст. 237 КПК України). Такі особи мають бути обізнані зі своїми правами. Недотримання цієї вимоги може призвести до недопустимості доказів, одержаних у результаті проведення огляду. Наприклад, в одній із кримінальних справ суд визнав недопустимими речові докази, місце схову яких вказав підозрюваний, якому не були роз'яснені його процесуальні права, зокрема право на захист і право не свідчити проти себе⁴.

Огляд може проводитися практично в будь-якому місці, обстановка якого має значення для кримінального провадження. Це може бути відкрита ділянка місцевості, вулиця, квартира, офіс, автомобіль тощо. Варто пам'ятати, що місце події — це не лише місце, де відбувся сам злочин. Місця, де можуть бути знайдені або отримані відповідні докази конкретного злочину, також є кримінально релевантними об'єктами огляду⁵.

² Яна Конюшенко, «Процесуальні аспекти проведення огляду як слідчої (розшукової) дії: окремі дискусійні питання», *Право і безпека* 4, № 83 (2021): 234, <https://doi.org/10.32631/pb.2021.4.25>.

³ Постанова Верховного Суду, 03.06.2024, справа 759/5346/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119653307>.

⁴ Там само.

⁵ Harendra Nath Singh, "Crime Scene Investigation," *International Journal of Science and Research* 10, no. 11 (2021): 642, <https://doi.org/10.21275/SR211112005543>.

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами, передбаченими законом для обшуку (ч. 2 ст. 237 КПК України), проведення якого вимагає наявності дозволу слідчого судді (ч. 2 ст. 234 КПК України). Однак, окрім можливості проникнення до житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді, законодавець передбачив і іншу процесуальну гарантію захисту прав особи від зловживань правоохоронних органів — можливість проникнення до житла чи іншого володіння особи за її добровільною згодою (ч. 1 ст. 233 КПК України). Важливо розуміти, що положення ст. 233 КПК України не мають на меті вирішення питань власності. Вони захищають особу від необґрунтованого втручання у сферу її приватності, на яку вона має право розраховувати у своєму житлі або іншому володінні. Визначення «особа, яка володіє» охоплює ширше коло осіб, ніж титульний власник або особа, володіння якої ґрунтується на певних договірних чи інших законних підставах⁶. Відсутність даних про право власності осіб, які надали згоду на проведення слідчих дій у домоволодінні, не має значення для оцінювання законності дій слідчих органів і допустимості отриманих доказів, якщо справа не містить доказів, які б ставили під сумнів той факт, що ці особи фактично володіли ним у розумінні ст. 233 КПК України⁷.

Закон не визначає спеціальних засобів доказування добровільності згоди на проникнення до житла або іншого володіння особи⁸. Верховний Суд неодноразово зазначав, що «для з'ясування допустимості доказів, отриманих під час огляду в житлі чи іншому володінні особи, якщо наявність та/або добровільність згоди володільця ставиться стороною під сумнів, суд має виходити із сукупності всіх обставин, що супроводжували цю слідчу дію, враховуючи, але не обмежуючись, наявністю письмового підтвердження такої згоди»⁹.

Наприклад, в одній із своїх постанов Верховний Суд зазначив, що відсутність письмової згоди на огляд житла особи, котра викликала працівників поліції та була співмешканкою потерпілого, труп якого було виявлено в житлі, не ставить під сумнів добровільність такої згоди¹⁰. За наявності передбачених законом процесуальних гарантій, які захищали здатність особи висловлювати свою справжню думку, відсутність заперечень власника проти проведення огляду житла та беззастережний підпис ним відповідного протоколу також можуть свідчити про добровільність згоди на проникнення представників правоохоронних органів до житла з метою його огляду¹¹. Натомість за обставин, за яких таких гарантій не було (перебування особи під вартою в поліції, застосування недозволених методів слідства тощо), навіть письмова згода не є свідченням законності проникнення до житла особи¹².

Під житлом розуміють будь-яке приміщення, яке перебуває в постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення. Не є житлом приміщення, спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені за законом (ч. 2 ст. 233 КПК України).

Під іншим володінням особи розуміють транспортний засіб, земельну ділянку, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які перебувають у володінні особи (ч. 2 ст. 233 КПК України). Відповідно до судової практики, до категорії «інше володіння особи» також належать офіси (юридичні / індивідуальні), сараї / клуні, погребі, камери схову вокзалу або аеропорту, індивідуальні банківські сейфи, автомобілі та інші об'єкти, що передбачають можливість проникнення та зберігання речей.

Слід зауважити, що не будь-який об'єкт, який має власника або визначеного законом суб'єкта управління, підпадає під критерії поняття «інше володіння особи». Такими не є, наприклад: ділянка

⁶ Постанова Верховного Суду, 20.06.2023, справа 756/16122/21, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772574>.

⁷ Постанова Верховного Суду, 21.11.2022, справа 161/620/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107533618>.

⁸ Там само.

⁹ Постанова Верховного Суду, 26.02.2019, справа 266/4000/14-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80304896>; постанова Верховного Суду, 12.02.2019, справа 159/451/16-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80224144>; постанова Верховного Суду, 22.05.2019, справа 640/2449/16-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82001802>.

¹⁰ Постанова Верховного Суду, 14.09.2021, справа 760/22934/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99786404>.

¹¹ Постанова Верховного Суду, 17.08.2023, справа 761/22456/16-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112938975>.

¹² Європейський суд з прав людини, Рішення, справа «Белоусов проти України», 07.11.2013, Офіційний вебпортал парламенту України, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_989#Text.

автомобільної дороги¹³; транспортний засіб на місці дорожньо-транспортної пригоди¹⁴; визнаний речовим доказом і на цій підставі арештований слідчим суддею транспортний засіб¹⁵; під'їзд будинку¹⁶ та розташований у ньому обліковий прилад¹⁷; неогорожена територія фермерського господарства¹⁸; подвір'я відділу поліції¹⁹ та розташований на ньому гараж²⁰; територія виправної колонії²¹; службовий кабінет (з урахуванням критерію «розумного очікування конфіденційності»)²².

Огляду можуть піддаватися окремі предмети, наприклад: одяг, зброя, документи. Водночас недопустимо підміняти оглядом фактичний обшук. Верховний Суд неодноразово вказував на неприпустимість проведення обшуку під виглядом огляду місця події, оскільки таким чином нівелюються вимоги судового контролю, передбачені ст. 233, ч. 2 ст. 234 КПК України²³.

Іноді це робиться через те, що, на відміну від огляду, проведення обшуку до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР не допускається. При цьому дії представника поліції мають відверто пошуковий характер²⁴. Проте вилучення предметів саме по собі ще не свідчить про те, що орган досудового розслідування проводив обшук, а не огляд. Положення ч. 5 ст. 237 КПК України надають особі, яка проводить огляд, право вилучати речі та документи, що мають значення для кримінального провадження, у випадку, якщо в поле зору такої особи потрапляють предмети, які, на її переконання, мають доказове значення, або речі, вилучені з обігу²⁵.

На практиці нерідко затриману особу піддають обшуку, але всупереч вимогам ст. 208 КПК України протоколюють його як огляд²⁶. Водночас треба відрізнити особистий обшук від візуального огляду речей, транспортного засобу чи особи, що проводиться як превентивний поліцейський захід по поверхні вбрання рукою, спеціальним приладом або засобом (ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»). У разі, якщо під час такого заходу особа добровільно видає вилучений з обігу предмет або іншу річ, яка зацікавила поліцію, цей факт може бути зафіксований протоколом огляду місця події, зокрема до внесення відповідних відомостей до ЄРДР²⁷.

Також, за висновком Верховного Суду, не є порушенням правил огляду та не перетворює його на обшук відкриття органом досудового розслідування різних секцій та багажного відділення за відсутності в них предметів, які становлять інтерес для кримінального провадження, а також за обставин виявлення таких предметів на сидінні в салоні відкритого автомобіля без відкриття закритих відділень, схованок, тобто без учинення дій, які можуть бути кваліфіковані як обшукові²⁸.

¹³ Постанова Верховного Суду, 16.04.2024, справа 751/8678/21, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118688990>.

¹⁴ Постанова Верховного Суду, 10.04.2024, справа 320/2919/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118356542>.

¹⁵ Постанова Верховного Суду, 28.09.2023, справа 177/225/21, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967452>.

¹⁶ Постанова Верховного Суду, 06.12.2023, справа 639/3154/18, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115617701>.

¹⁷ Постанова Верховного Суду, 20.06.2024, справа 501/1418/17, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120029771>.

¹⁸ Постанова Верховного Суду, 16.04.2024, справа 161/9346/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558536>.

¹⁹ Постанова Верховного Суду, 04.09.2023, справа 648/3138/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113371152>.

²⁰ Постанова Верховного Суду, 13.02.2024, справа 564/138/18, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117105884>.

²¹ Постанова Верховного Суду, 18.03.2021, справа 675/1148/18, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95708411>.

²² Постанова Верховного Суду, 17.01.2023, справа 648/1543/15-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108606087>.

²³ Постанова Верховного Суду, 07.06.2018, справа 740/5066/15-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74598730>; постанова Верховного Суду, справа 266/4000/14-к; постанова Верховного Суду, 19.03.2019, справа 380/157/14-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80681410>; постанова Верховного Суду, справа 640/2449/16-к.

²⁴ Постанова Верховного Суду, 19.09.2023, справа 310/9084/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722049>; постанова Верховного Суду, справа 266/4000/14-к; постанова Верховного Суду, справа 380/157/14-к; постанова Верховного Суду, справа 640/2449/16-к.

²⁵ Постанова Верховного Суду, 09.11.2021, справа 281/128/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101029201>.

²⁶ Постанова Верховного Суду, 16.08.2023, справа 759/9995/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112967479>; постанова Верховного Суду, справа 759/5346/20.

²⁷ Постанова Верховного Суду, 22.11.2021, справа 711/9435/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101361107>; постанова Верховного Суду, 30.06.2022, справа 754/10615/17, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105078713>; постанова Верховного Суду, 07.02.2023, справа 759/14053/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108893292>; постанова Верховного Суду, 04.05.2023, справа 750/8641/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110749409>.

²⁸ Постанова Верховного Суду, 04.10.2022, справа 752/7440/18, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106661447>.

За загальним правилом, незалежно від застосування технічних засобів фіксації, огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється за обов'язкової участі не менше ніж двох понятих — незацікавлених осіб, які присутні під час огляду для посвідчення його законності та правильності. Понятих також залучають до огляду трупа, зокрема пов'язаного з екструзією, а також до освідчення особи. Це не виключає права слідчого залучити понятих до участі в проведенні й інших видів огляду. Важливо лише пам'ятати, що понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження (ч. 7 ст. 223 КПК України). Водночас судимість або залучення особи в минулому до участі в проведенні слідчих дій (операцій правоохоронних органів) в інших кримінальних провадженнях не є перепорою для її участі як понятого в даному кримінальному провадженні²⁹. Так само закон не забороняє участь одних і тих самих осіб як понятих у різних слідчих діях в одному провадженні³⁰.

Огляд трупа проводиться за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо неможливо своєчасно залучити судово-медичного експерта. Огляд трупа може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи з дотриманням правил КПК України щодо огляду житла чи іншого володіння особи (частини 1, 2 ст. 238 КПК України). Як зазначено вище, за загальним правилом участь понятих у проведенні огляду трупа є обов'язковою (ч. 7 ст. 223 КПК України). Проте, якщо під час огляду місця події виявлено труп, а в протоколі зазначено лише місце знаходження трупа та його вбрання, такі дії не визнаються оглядом трупа, проведеним за правилами ст. 238 КПК України, і не потребують участі понятих³¹.

Суттєву складність становить огляд місця, де скоєно злочин, пов'язаний із застосуванням високих технологій (кіберзлочини, крадіжки даних, злами облікових записів). У таких випадках слідчий повинен не лише знати кримінальне процесуальне право та криміналістику, а й розуміти принципи роботи комп'ютерних систем і мереж. Неправильне вилучення цифрових носіїв, некоректне копіювання даних, відсутність фахівців у галузі ІТ можуть призвести до втрати важливих доказів і неможливості встановлення винних осіб.

Огляд комп'ютерних даних проводить слідчий або прокурор шляхом відображення в протоколі огляду інформації, яку вони містять, у формі, придатній для сприйняття їхнього змісту (за допомогою електронних засобів, фотозйомки, відеозапису, зйомки та/або відеозапису екрана тощо, або в паперовій формі) (ч. 2 ст. 237 КПК України). Прикладом такої дії є огляд офіційних інтернет-сайтів органів державної влади Російської Федерації (зокрема сайтів президента Російської Федерації, Верховного Суду Російської Федерації), а також інтернет-сайтів так званих «судових органів Республіки Крим», які підтвердили факт надання громадянином України допомоги Російській Федерації в проведенні підривної діяльності проти України на шкоду суверенітету та територіальній цілісності. Верховний Суд визнав такі відомості належними та допустимими доказами³².

Особливу увагу приділяють фіксації процесу та результатів огляду. Для досягнення задовільного та достатнього результату потрібно мати об'єктивний і професійно складений протокол, щоб уся виконана робота та процедури, яких дотримувалася слідча група, були чітко відображені та доступні всім, хто розглядатиме справу на подальших етапах³³. Усі виявлені під час огляду сліди та предмети мають бути ретельно зафіксовані в протоколі огляду, що є важливим джерелом доказів у справі, а тому має бути максимально докладним і точним.

До протоколу огляду додають фото- та відеоматеріали, схеми й плани, а також інші документи, що підтверджують результати огляду. Проте складання планів, схем, здійснення аудіо- та відеофіксації огляду місця події є правом слідчого (прокурора), а не його обов'язком³⁴.

За формою та змістом протокол огляду та додатки до нього повинні відповідати правилам, викладеним у статтях 104–106 КПК України. На практиці учасники судового провадження звертають увагу

²⁹ Постанова Верховного Суду, 26.09.2023, справа 404/2409/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265>.

³⁰ Постанова Верховного Суду, 27.09.2023, справа 729/521/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113867340>.

³¹ Постанова Верховного Суду, 07.06.2023, справа 707/728/19, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111487232>.

³² Постанова Верховного Суду, 27.10.2021, справа 759/7443/17, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100734866>.

³³ Besim Arifi, "Documentation of the Crime Scene," *European Journal of Interdisciplinary Studies* 1, no. 2 (2015): 32, <https://doi.org/10.26417/ejis.v1i2.p32-38>.

³⁴ Постанова Верховного Суду, 03.10.2023, справа 596/509/22, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985494>.

на такі недоліки протоколів слідчого огляду: різні описки³⁵; неналежне фіксування обставин проведення огляду³⁶; фрагментарна відсутність понятих на відеозаписі³⁷; немає підписів окремих учасників огляду³⁸; нечіткий або неповний опис виявлених об'єктів³⁹, їх упакування та опечатування⁴⁰; немає інформації про застосування технічних засобів, використаних під час огляду⁴¹; ігнорування прав учасників процесу⁴². Верховний Суд зауважує, що ці недоліки мають оцінюватися в контексті достовірності відомостей, відображених у протоколі, а також їхньої достатності для встановлення тих обставин, на які посилається сторона обвинувачення, у сукупності з іншими представленими доказами⁴³.

Суди не повинні толерувати слідчі помилки, але, надаючи оцінку допустимості доказів в аспекті дефектів форми фіксації їх отримання, мають зважати на те, що не будь-яке формальне недотримання вимог кримінального процесуального закону під час одержання доказу автоматично спричиняє необхідність визнання його недопустимим. Закон зобов'язує суд дати оцінку доказу з погляду його допустимості, з урахуванням того, чи було допущено порушення закону істотним та яким чином воно перешкоджало забезпеченню й реалізації прав і свобод особи⁴⁴. Інакше кажучи, процесуальні формальності важливі, але дрібні помилки не завжди дискваліфікують доказ, якщо важливі процесуальні гарантії та правила дотримані.

Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні процесуальної дії (ч. 5 ст. 104 КПК України). Проте закон не вимагає підписання всіма учасниками огляду додатка до протоколу цієї слідчої дії. За змістом ст. 105 КПК України додаток до протоколу має бути засвідчений одним із перелічених у цій статті суб'єктів. Також не виключається можливість засвідчення додатка кількома переліченими в ній суб'єктами⁴⁵. Наприклад, підписання фототаблиці спеціалістом, який здійснював фотофіксацію огляду, є достатнім для визнання цього доказового джерела допустимим⁴⁶.

У ситуації, за якої під час первинного огляду не було повністю зафіксовано всі суттєві обставини, виявлено нові об'єкти чи сліди або виникла потреба перевірити раніше отримані дані, виникає необхідність проведення додаткового або повторного огляду. Попри те що процесуальне законодавство не згадує про додатковий або повторний огляд, їх проведення є процесуально допустимою слідчою дією. Верховний Суд щодо цього зазначає, що слідчий, з огляду на обставини кримінального провадження, вільний у виборі обсягу та виду слідчих дій, які необхідно провести для досягнення цілей кримінального провадження⁴⁷. Ба більше, за потреби повторний, як і первинний, огляд місця події може бути проведений до внесення відомостей у ЄРДР, бо за своєю суттю є тією самою слідчою дією і може проводитися відповідно до порядку, передбаченого ч. 3 ст. 214 КПК України, як невідкладна слідча дія⁴⁸.

Висновки

Огляд посідає важливе місце в системі засобів збирання доказової інформації в кримінальному провадженні. Його ефективність і процесуальна бездоганність безпосередньо впливають на подальшу доказову діяльність сторін. Судова практика виконує функцію інтерпретації норм кримінального процесуального права, формуючи правозастосовні стандарти щодо проведення огляду та допустимості здобутих у його результаті доказів.

³⁵ Постанова Верховного Суду, 24.07.2019, справа 753/5867/17, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83301906>.

³⁶ Постанова Верховного Суду, 23.03.2021, справа 939/700/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95781090>.

³⁷ Постанова Верховного Суду, 22.05.2024, справа 337/4505/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119367876>.

³⁸ Постанова Верховного Суду, 13.06.2023, справа 572/1861/18, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647799>.

³⁹ Постанова Верховного Суду, 10.05.2023, справа 761/28958/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110814766>.

⁴⁰ Постанова Верховного Суду, справа 751/8678/21.

⁴¹ Постанова Верховного Суду, 20.08.2024, справа 127/21545/22, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121204770>.

⁴² Постанова Верховного Суду, 03.06.2024, справа 759/5346/20, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119653307>.

⁴³ Постанова Верховного Суду, справа 751/8678/21.

⁴⁴ Постанова Верховного Суду, 01.12.2020, справа 318/292/18, Єдиний реєстр судових рішень, <http://reyestr.court.gov.ua/Review/93438380>.

⁴⁵ Постанова Верховного Суду, 01.11.2023, справа 347/222/21, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114726892>.

⁴⁶ Постанова Верховного Суду, справа 127/21545/22.

⁴⁷ Постанова Верховного Суду, 16.10.2024, справа 279/315/22, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122510897>.

⁴⁸ Постанова Верховного Суду, 27.04.2023, справа 671/612/16-к, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110569354>.

З метою забезпечення законності та ефективності цієї слідчої дії необхідне неухильне дотримання вимог кримінального процесуального закону, належне документування ходу та результатів огляду, забезпечення прав його учасників, а також залучення фахівців у разі потреби, зокрема у випадках огляду цифрових носіїв інформації чи проведення технічно складних дій. Попри окремі процесуальні порушення, суди зобов'язані надавати оцінку допустимості доказів із позиції їхньої достовірності, істотності допущених порушень та впливу останніх на права й свободи особи. Отже, огляд як слідча дія потребує балансу між суворим дотриманням формальних процедур і забезпеченням реальних гарантій справедливого судочинства, що на практиці досягається через синергію правозастосовної діяльності слідчого та контрольної ролі суду.

Список використаної літератури

- Конюшенко, Яна. «Процесуальні аспекти проведення огляду як слідчої (розшукової) дії: окремі дискусійні питання». *Право і безпека* 4, № 83 (2021): 229–35. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.4.25>.
- Arifi, Besim. “Documentation of the Crime Scene.” *European Journal of Interdisciplinary Studies* 1, no. 2 (2015): 32–8. <https://doi.org/10.26417/ejis.v1i2.p32-38>.
- Singh, Harendra Nath. “Crime Scene Investigation.” *International Journal of Science and Research* 10, no. 11 (2021): 640–45. <https://doi.org/10.21275/SR211112005543>.
- United Nations Office on Drugs and Crime. *Crime Scene and Physical Evidence Awareness for Non-Forensic Personnel*. United Nations, 2009.

Bibliography

- Arifi, Besim. “Documentation of the Crime Scene.” *European Journal of Interdisciplinary Studies* 1, no. 2 (2015): 32–8. <https://doi.org/10.26417/ejis.v1i2.p32-38>.
- Koniushenko, Yana. “Procedural Aspects of the Crime Scene Inspection as an Investigative (Search) Activity: Some Issues for Discussion.” *Law and Safety* 83, no. 4 (2021): 229–35. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.4.25> [in Ukrainian].
- United Nations Office on Drugs and Crime. *Crime Scene and Physical Evidence Awareness for Non-Forensic Personnel*. United Nations, 2009.
- Singh, Harendra Nath. “Crime Scene Investigation.” *International Journal of Science and Research* 10, no. 11 (2021): 640–45. <https://doi.org/10.21275/SR211112005543>.

Yurii Myroshnychenko

Doctor of Law,

Judge of the Mukachevo City District Court in the Transcarpathian Region, Mukachevo, Ukraine

<http://orcid.org/0000-0002-9114-1495>zaruba264@gmail.com**COURT EVALUATION OF THE RESULTS OF THE INVESTIGATIVE REVIEW:
PRACTICAL ASPECTS****Abstract**

The article reveals current approaches in judicial practice to the evaluation of the results of investigative reviews as one of the key procedural actions in criminal proceedings. The author analyzes procedural problems related to reviews and their reflection in court decisions. Particular attention is paid to the issue of entering a dwelling or other property belonging to a person. The article provides examples from the case law of the Supreme Court that illustrate the criteria for the admissibility of evidence obtained through reviews conducted without an investigating judge's authorization.

The judicial interpretation of the terms "dwelling" and "other person's property" is considered, along with the boundaries of lawful reviews that do not amount to an actual search. The article also addresses problematic aspects of inspecting digital data carriers and actions in the field of cybercrime, where the involvement of IT specialists plays a crucial role. Typical mistakes in drafting review protocols and the criteria courts use to assess their significance are analyzed.

The conclusion emphasizes the importance of reviews in the system of evidence collection in criminal proceedings. The effectiveness and procedural accuracy of this action directly affect the subsequent evidentiary activity of the parties. Judicial practice serves to interpret the norms of criminal procedural law, shaping standards for conducting reviews and assessing the admissibility of the evidence obtained.

To ensure the legality and effectiveness of this investigative action, strict compliance with procedural law, proper documentation of the review process and results, and protection of participants' rights are required, including the involvement of specialists where necessary — especially in reviews involving digital media or technically complex processes. Despite certain procedural violations, courts must assess the admissibility of evidence in terms of its reliability, the significance of any violations, and their impact on the rights and freedoms of individuals.

Therefore, investigative reviews require a balance between strict adherence to procedural formalities and genuine guarantees of a fair trial, achieved in practice through the synergy of investigative actions and judicial control.

Keywords: investigative review, admissibility of evidence, criminal procedure, judicial practice.

Матеріал надійшов 23.06.2025

Схвалено до публікації 10.09.2025

Оприлюднено 31.12.2025

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)